

Etika veřejné správy

1. Význam etiky v moderní veřejné správě:

- rozvoj veřejných služeb, zvyšující se přerozdělování,
- vyšší míra rozhodování úřadů a úředníků o vynakládání finančních prostředků
  - značná diskreční pravomoc při rozhodování o přístupu občanů k veřejným statkům, o míře zasahování do práv a povinností občanů
- dispozice s osobními údaji občanů a obchodními údaji právnických osob.

Etická (správná, řádná, zákonná) **veřejná správa je předpokladem prosperity společnosti** (OSN, OECD).

Zcela opačně pak působí **korupční jednání** (posilované tzv. **korupčními tlaky**).

Proto je nutno řešit a upravit etickou stránku chování pracovníků veřejné správy.

2. Morální regulace jednání

V poslední době je ve vyspělých státech věnována velká pozornost regulaci chování úředníků prostřednictvím etiky, jako doplněk regulace právní.

Morální regulace: činnost je hodnocena z hlediska etičnosti relativně pravidelně a relativně ustáleným způsobem. Hodnocení či jeho anticipace ovlivňují rozhodování nositele této činnosti.

Rozdíl mezi regulací morální a právní.

3. Pojem „profesní etika“

Normativní etika pojednává o tom, „co má být“, „co je správné či dobré“. Zabývá se mravními normami, kodexy a principy a snaží se najít jejich zdůvodnění.

Stejně normy, hodnoty a principy mohou mít podstatně odlišné zdůvodnění.

Konat správně (a tedy mravně) je možné z různých důvodů.

Většina profesních etik se spokojuje se správným jednáním, bez ohledu na motivaci.

Z hlediska etiky veřejné správy není důležité, co úředníka vedlo k jednání v souladu s veřejným zájmem. Důležité je samo takovéto jednání.

Profesní etika si proto neklade otázku proč je nějaké jednání správné, ale

pouze otázku jaké jednání je správné.

Profesní etiky se snaží formulovat etické hodnoty, normy a principy, které budou všichni, nebo většina, považovat za správné a potřebné vodítko jednání.

Kritériem správnosti a pravdivosti je zde jednoduchý souhlas většiny podložený hodnotovou a kulturní tradicí. Zdůvodnění může být individuální.

4. Etika veřejné správy

- Žádoucí **hodnota či stav**, a zároveň **souhrn různých opatření** usměrňujících činnost ve veřejné správě směrem k žádoucímu jednání (zabránění nežádoucímu chování úředníků, podpora chování a jednání žádoucího).

V angloamerické odborné literatuře se používá pojem **integrita úředníka** (osobnostní, morální integrita – “čestnost”, “principiálnost”, „odolnost“).

Společný kulturní základ etické regulace a mravních hodnot úřednické práce:

zejména moderní pojetí demokracie a státu, **svrchovanost moci a suverenity občanů**, universální platnosti a nezadatelnosti lidských práv.

Stát a jeho orgány jsou v tomto pojetí odvozené a ve služebném postavení vůči občanovi.

Veřejna správa - služba společnosti a občanům.

Hlavní oblasti morální regulace: místa střetu veřejných a soukromých zájmů (využívání oficiálních informací, veřejných fondů, přijímání darů a požitků, pracovní angažování mimo veřejnou správu).

5. Základní principy řízení etiky ve veřejné správě – etická infrastruktura

Etiku ve veřejné správě je třeba organizovaným způsobem průběžně podporovat

Etika veřejné správy nepředstavuje pouhý morální apel.

Jde o **řadu nástrojů**, které pomáhají regulovat a omezovat nežádoucí jednání (zejména *korupci jako krajní projev neetického chování*), a podporovat jednání žádoucí.

Nástroje, které se používají na ovlivňování a minimalizaci různých druhů nežádoucího jednání, se nazývají **etická infrastruktura**:

(podle OECD) tři základní oblasti:

1) kontrola (formalizovaná a institucionalizovaná, ale i ze strany občanů, občan. sdružení, sdělovacích prostředků) – co nejkomplexnější systém, včetně sankcí,

2) vedení - „**leadership**“ (podpora etického chování ze strany politiků a

vedoucích pracovníků, etické kodexy, osobní příklad)

3) řízení – „management“ (prosazování a kontrola etického chování jako součást řídicí práce, osobního hodnocení, vytváření poradenských center, etických komisí, správný výběr pracovníků).

Postavení veřejných úředníků v Evropě a podpoře etiky veřejné správy se věnuje také **Evropská komise** (kodex z roku 2000), a **Rada Evropy** (Doporučení Výboru ministrů RE (2000)6 a (2000)10).

6. Etika veřejné správy v České republice:

- součástí komplexního úkolu reformy veřejné správy.

Základ právního rámce - úprava povinností úředníků, zákon č. 218/2002 Sb., o státní službě (§ 61), a zákon č. 312/2002 Sb., o zaměstnancích územních samosprávných celků (§ 16).

Podporováno dalšími zákony upravujícími činnost veřejné správy (o finanční kontrole, o svobodném přístupu k informacím, o ochraně osobních údajů, o Veřejném ochránci práv), ale také trestním zákonem.

Také základní zásady činnosti správních orgánů v novém správním řádu, zejm. § 4.

Nejnověji – z.č.159/2006 Sb., o střetu zájmů, účinný od 1.1.2007.

7. Etický kodex zaměstnanců ve veřejné správě

Profesní etické kodexy představují přechod mezi čistě morální regulací a regulací právní, protože umožňují nejen morální odsouzení, ale i jistý druh disciplinárních sankcí.

Většina základní etických hodnot v etických kodexech různých států obdobná. OECD - přehled základních hodnot, které se vyskytují v etických kodexech úředníků členských států. Jedná se o následující hodnoty:

- nestrannost,
- legalita,
- integrita,
- transparentnost,
- efektivita,
- rovnost,
- odpovědnost,
- spravedlnost.

Dále pak se objevuje i objektivita, otevřenost, kompetentnost, profesionalita.

V České republice byl **etický kodex úředníků veřejné správy přijat usnesením vlády č. 270/2001.**

Příloha:

Principy řízení etiky ve veřejné správě (podle OECD):

1. Etické standardy pro veřejnou správu by měly být jasné. Úředníci veřejné správy by měli znát základní principy a standardy, znát hranice přijatelného chování a jednání. Jednou z cest je formulování etického kodexu (či kodexu chování),
2. Etické standardy by měly mít odraz v právním řádu (vytvoření minimální povinné standardy pro všechny státní úředníky, stanovení podmínky pro vyšetřování nepřijatelného chování a disciplinární nebo trestní sankce).
3. Etické kodexy musí být dostupná všem úředníkům (součástí vzdělávání úředníků, poradenská centra).
4. Úředníci musí znát svá práva a povinnosti jak postupovat, když zjistí nesprávnosti + příslušný postup.
5. Etické chování úředníků by mělo být podpořeno a posíleno jasným přihlášením se politických představitelů k vysokým etickým standardům.
6. Rozhodovací procesy by měly být co nejvíce transparentní a otevřené veřejnému projednávání, kontrole médií i veřejností.
7. Měla by existovat jasná pravidla pro vztah mezi veřejnou správou a podnikatelskou sférou.
8. Vedoucí pracovníci by měli jít příkladem v etickém jednání a měli by takovéto jednání ve své řídicí práci podporovat.
9. Podpora etického chování by se měla promítnout do celého systému řízení. Tento systém by měl nejen vést k odmítnutí nejkřiklavějších případů neetického chování, ale měl by vést i k motivaci směřující k dosahování morálních hodnot.
10. Podpora etického chování by se měla stát i součástí řízení lidských zdrojů a vytváření materiálních podmínek pro úředníky veřejné správy. Jedná se nejen o zohlednění etického chování při kariérním postupu, ale i o zabezpečení dostatečného finančního ohodnocení a dalších materiálních podmínek.
11. Ve veřejné správě by měly existovat adekvátní mechanismy odpovědnosti (skládání účtu). Úředník je odpovědný svým nadřízeným a v širším významu veřejnosti. Jeho odpovědnost by se měla týkat nejen výsledků jeho práce, ale i dodržování etických standardů.

12. Měly by existovat vhodné procedury k sankcionování neetického chování. Jedná se celou škálu opatření začínajících od domluvy, přes disciplinární opatření až po trestní stíhání.